

Türk Bilim ve Mühendislik Dergisi Turkish Journal of Science and Engineering

www.dergipark.org.tr/tjse

Tarım Sektöründe Tarım Sigortasının Önemi ve Türkiye’deki Uygulamalar

Tidiani Diallo^{1*}, Bahri Karlı²

¹Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü – Isparta-Türkiye

²Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü – Isparta-Türkiye

*Sorumlu yazar: diallotidiane291@yahoo.fr

MAKALE BİLGİSİ

Alınış tarihi: 27/02/2025

Kabul tarihi: 20/04/2025

Anahtar Kelimeler: Risk ve belirsizlik,
Tarım sigortası, TARSİM, Türkiye

DOI: 10.55979/tjse.1647970

ÖZET

Tarım sigortası, Türkiye’de çiftçilerin tarımın yapısından kaynaklı risk ve belirsizliklere karşı korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de 2005 yılında devlet destekli tarım sigortasının uygulanmaya başlamasından bu yana kaydedilen ilerlemeyi vurgulayarak ülkedeki tarım sigortasının gelişimini incelemektedir. Yakın zamanda yapılan çalışmaların analizi yoluyla, çiftçiler tarafından tarım sigortasının benimsenmesini etkileyen faktörler, uygulamadaki zorluklar ve sistemi güçlendirmek için gereken girişimler araştırılmaktadır. Sonuçlar, çiftçilerin riske karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlamak için devlet desteğinin, çiftçilerin farkındalığının artırılmasının ve sigorta hizmetlerinin kalitesinin iyileştirilmesinin, Türkiye’de tarım sektörünün sürdürülebilir kalkınmasını teşvik edecek politikalarındaki önemini vurgulamaktadır.

Importance of Agricultural Insurance in the Agriculture Sector and Practices in Türkiye

ARTICLE INFO

Received: 27/02/2025

Accepted: 20/04/2025

Keywords: Risk and uncertainty,
Agriculture insurance, TARSİM, Türkiye

DOI: 10.55979/tjse.1647970

ABSTRACT

Agricultural insurance plays an important role in protecting farmers against the risks and uncertainties inherent in agriculture in Türkiye. This study examines the development of agricultural insurance in the country by highlighting the progress made since the introduction of state-supported agricultural insurance in 2005. Through the analysis of recent studies, factors influencing the adoption of agricultural insurance by farmers, challenges in implementation, and initiatives required to strengthen the system are explored. The results emphasize the importance of government support, increasing farmers' awareness, and improving the quality of insurance services as key policies to promote the sustainable development of the agricultural sector in Türkiye and ensure effective risk protection for farmers.

1. Giriş

Tarım sektörü küresel ekonomide önemli bir rol oynamakta ve dünya çapında milyonlarca insana geçim kaynağı sağlamaktadır. Tarımsal üretim, doğal süreçlere ve sınırlı doğal kaynaklara bağımlı olmasının yanı sıra, doğal afetler, iklim değişikliği ve diğer belirsizliklere açık olması nedeniyle doğası gereği risklidir. Doğal afetler, iklim değişikliği ve fiyat dalgalanmaları gibi tarımsal üretimin doğasında var olan riskler, sektörün istikrarı ve büyümesi açısından önemli zorluklar teşkil etmektedir. Düşük gelirli ülkelerdeki haneler, özellikle de kırsal kesimde yaşayanlar, sahip oldukları mal varlıklarını ve gelecekteki krizlere karşı dayanıklılıklarını zayıflatabilecek bu belirsizliklerden etkilenmektedir. (Díaz Bonilla, 2017).

Tarım sigortası, bu riskleri azaltmak ve tarım sektörünün dayanıklılığını artırmak için önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle endeks bazlı tarım sigortası, geleneksel tazminata dayalı sigortanın zorluklarına karşı umut verici bir çözüm olarak gelişmekte olan ülkelerde ilgi görmeye başlamıştır (Johnson, 2021). Bu sigorta türü, çiftçilerin doğrudan hasar tespitine dayalı tazminat almak yerine, belirli bir endeksin (örneğin meteoroloji, verimlilik veya uydu verileri) belirlenen eşik değerlerin

altına düşmesi veya üstüne çıkması durumunda otomatik olarak ödeme almasını sağlar. Geleneksel sigortadan farklı olarak, tek tek hasar tespiti yapılmasına gerek kalmaz, bu da işlem maliyetlerini düşürür ve ödemeleri hızlandırır. Ancak, endeks sigortaları, karmaşık bir yapıya sahip olup, gerekli bilgilere erişim sınırlıdır. Ayrıca, bir ülkede uygulanan metodoloji başka bir ülkede aynı şekilde kullanılamamaktadır. Bu nedenle endeks sigortaları, tüm bu pozitif yönlerine rağmen sigortacılık pazarında tutulmamaktadır (Tekin, 2015).

Tarım sigortası, çiftçiler için riskleri azaltmaya ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını teşvik etmeye yardımcı olan önemli bir araçtır. Modern üretim tekniklerinin benimsenmesini teşvik ederek verimin artmasını sağlar (Olubiyo vd., 2009). İklim endeksine dayalı sigorta da dahil olmak üzere tarım sigortası programları, tarım işletmelerindeki riskleri azaltmada önemli bir rol oynamakta ve hızla yaygınlaşmaktadır. (Indra vd., 2023). Yapılan çalışmalar, tarım sigortasının doğal afetler sırasında çiftçilerin gelirini istikrara kavuşturarak tarımsal büyümeyi desteklediğini ortaya koymuştur (Wang vd., 2011).

Tarım sigortaları, küçük çiftçilerin olumsuz doğa olaylarından kaynaklanan mali kayıpları yönetmelerine

yardımcı olarak olumsuz mali etkileri azaltmaktadır (Ankrah vd., 2021). Çiftçiler arasında gelişmiş sigorta kapsamı ve farkındalık yoluyla tarımsal yeşil kalkınmayı teşvik etme çabalarının sürdürülebilir tarım uygulamaları için de oldukça önemli olduğu kabul edilmiştir (Hou & Wang, 2022). Mu vd. (2022), tarım sigortasının çevresel sürdürülebilirlik üzerindeki etkisini ve karbon emisyonlarının azaltılmasına olan katkısını incelemiştir. Buna göre çiftçilerin yatırım kararlarını etkileyen ahlaki tehlike ve ters seçim gibi endişeler bulunsun da, tarım sigortasının ekolojik dengeyi destekleyerek düşük karbonlu tarımsal kalkınmaya katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Li & Yu (2022), Çin'de "İnternet + Tarım Sigortası"nın çift yönlü etkisini vurgulayarak, tarımsal ekonomik çıktı ve verimlilik artışı gibi tarımsal karbon refahı performansı üzerindeki olumlu etkileri vurgulamışlardır.

Okpukpara vd. (2021), farklı bölgelerde tarım sigortası programlarına erişimi analiz etmiş ve çiftçiler tarafından en yaygın kullanılan sigorta türlerini belirlemiştir. Buna göre çiftçiler tarafından en çok tercih edilen sigorta türleri ürün sigortası, hayvancılık sigortası ve çoklu risk tarım sigortası olarak belirlenmiştir.

Tarım sigortası, çiftçilikle ilgili risklerin yönetilmesinde temel bir dayanaktır. Doğal afetler veya fiyat dalgalanmaları gibi öngörülemeyen olaylardan kaynaklanan mali kayıpları telafi ederek, çiftçilere işlerini sürdürmek ve geçim kaynaklarını korumak için ihtiyaç duydukları mali güvenceyi sunmaktadır. Ayrıca tarım sigortası, modern ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesini teşvik ederek çevresel ve ekonomik zorluklar karşısında yenilikçiliği ve dayanıklılığı da desteklemektedir (Indra vd., 2023).

Dolayısıyla tarım sigortası, tarım sektörünün sürdürülebilirliğinin ve büyümesinin desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çiftçileri olası mali kayıplara karşı koruyarak, onları daha verimli teknolojilere ve tarım yöntemlerine yatırım yapmaya teşvik ederken, çevrenin korunmasını ve doğal kaynakların korunmasını da desteklemektedir. Finansal sigorta ve sorumlu tarım uygulamalarının bu birleşimi, tarım sektörünün genel direncini güçlendirmeye ve uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamaya yardımcı olmaktadır (Johnson, 2021).

Türkiye'de tarımsal üretim, ülkenin kalkınması için hayati öneme sahip bir sektör olmakla birlikte, mevcut teknolojik gelişmelere rağmen çiftçilerin kontrolü dışındaki çeşitli doğal tehlikelere maruz kalmaktadır. Bu durum, tarım sektörünü doğal, ekonomik, sosyal, teknolojik ve çevresel olmak üzere çeşitli risklere maruz kalan kırılgan bir sektör haline getirmektedir. Bu durum karşısında, bu tehditlere karşı koymak ve çiftçilerin gelirlerini korumak için "tarımsal risk yönetimi programları" olarak bilinen koruma politikaları yıllardır uygulanmaktadır (Güngör, 2006). Bu programlar, doğal tehlikelerden kaynaklanan verim kayıplarını ve ekonomik risklerden kaynaklanan gelir kayıplarını tarım sigortası sistemlerine aktarmayı ve böylece üretimin kesintiye

uğradığı dönemlerden sonra çiftçilere bir tür finansal güvence sunmayı amaçlamaktadır.

Türkiye'de tarım sigortası ilk kez 1957 yılında uygulanmaya başlanmış olsa da çeşitli engellerin varlığı sigortanın ilerleyen dönemlerde gelişimini sınırlamıştır. Bunlar arasında çiftçilerin gelirlerindeki düşüş, uzun yıllar boyunca tarım sigortasına ilişkin bir kamu politikasının olmaması ve tarım ve sigorta sektörlerine yönelik ilgi ve bilgi eksikliği yer almaktadır. Ancak 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı kurulması önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu girişim, tarım sigortası sektörünün yeniden canlandırılmasını, sigorta şirketlerinin bu alana özel hizmetler sunmaya teşvik edilmesini ve tarım sektöründeki paydaşlar arasında sigortanın önemi konusunda farkındalık yaratılmasını mümkün kılmıştır (Durgut & Dumanoglu, 2016).

Türkiye'de 2005 yılında devlet destekli tarım sigortası uygulamasına geçilene kadar, hükümet tarım sigortasına katkıda bulunmamıştır. Türkiye hükümeti bu sigortayı sübvans etmek yerine çiftçilere yardım etmek için kanunlar çıkarmıştır. 1948 yılında Muhtaç Çiftçilere Tohumluk Kredisi Verilmesi Hakkında Kanun çıkarılmış, ancak 2002 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. 1977'de doğal afetlerden zarar gören çiftçilere yardım yasası çıkarılmıştır. Ancak bu yardımlar sorunu çözmeye yetmemiş ve afetlerin ardından ertelenen çiftçi borçları her yıl devlete ağır bir mali yük getirmiştir (Güngör, 2006).

Çalışmanın amacı, tarım sektöründeki önemli bir konu olan tarım sigortasının rolünü ve Türkiye'deki uygulamalarını incelemektir. Tarım sigortası, tarımsal üretimin karşılaştığı risklerin yönetilmesinde kritik bir araç olarak kabul edilir. Bu çalışma, tarım sigortasının tarım sektöründeki rolünü anlamak, Türkiye'deki uygulamaları değerlendirmek ve bu alanda karşılaşılan zorlukları belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. Türkiye'de tarım sigortası sisteminin nasıl işlediği, çiftçilerin ve tarımsal üretim faaliyetlerinin bu sistemden nasıl faydalandığı, sigorta primlerinin ve tazminatların nasıl belirlendiği gibi konular üzerinde durulmuştur. Ayrıca, tarım sigortasının Türkiye'deki tarımsal üretim ve çiftçilerin gelirleri üzerindeki etkisi incelenmiş ve mevcut uygulamalardaki iyileştirme alanları tartışılmıştır. Bu çalışma, tarım sektörünün sürdürülebilirliği ve çiftçilerin refahı için önemli olan bir konuyu derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır.

2. Materyal ve Metot

Bu çalışmada, tarım sigortasının tarım sektöründeki önemini ve Türkiye'deki gelişimini incelemek amacıyla literatür taraması ve veri analizi yöntemleri kullanılmıştır. Öncelikle, akademik çalışmalar, raporlar, kitaplar ve diğer ilgili kaynaklar incelenerek, tarım sigortasının işleyişi, faydaları ve karşılaşılan zorluklar hakkında mevcut bilgi birikimi derlenmiştir. Ardından, Türkiye'deki tarım sigortası sisteminin gelişimini değerlendirmek için resmi kaynaklardan elde edilen veriler analiz edilmiştir. Buna göre 2019-2023 yılları arasında Türkiye'de tarım sigortası kapsamında düzenlenen poliçe sayıları, sigorta bedelleri,

prim üretimi, devlet destekli prim tutarları ve ödenen hasar miktarlarını hem cari hem de reel fiyatlar üzerinden gösterilmiştir. Ayrıca, verilerin reel fiyatlara göre 2019 yılı baz alınarak endekslenmesiyle, tarım sigortası sektöründeki değişim daha net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Bu kapsamda, çalışmada Türkiye’de tarım sigortası uygulamalarının gelişimi ve mevcut durumu istatistiksel veriler ışığında değerlendirilmiş, sektörün karşılaştığı temel zorluklar ve iyileştirme fırsatları üzerine çıkarımlarda bulunulmuştur.

3. Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamaları

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)’ne göre, 54 ülke 2017 ve 2019 yılları arasında tarım sektörüne yılda 600 milyar ABD dolarından fazla kaynak sağlamıştır (Demirdöğen vd., 2022). Bu rakam söz konusu ülkelerin bütçelerinin tarım piyasaları ve politikaları üzerinde önemli bir kısmını temsil etmektedir.

Türkiye’de 2000 yıllarında uygulanan tarımsal sübvansiyonlar, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Dünya Bankası (DB) ve Avrupa Birliği (AB) gibi kurumların etkisi altında uygulanmıştır (Şenses, 2012). Önceki temel fiyat politikası piyasayı bozmuş ve tarım sektöründe arz ve talep arasında dengesizliklere neden olmuştur. Büyük ölçüde tarımsal sübvansiyonların bütçe üzerindeki yüküne atfedilen 1994 ve 2000 ekonomik krizleri, Türkiye’yi tarımsal sübvansiyonlarda reform yapmaya sevk etmiştir. Bunlar doğrudan gelir desteği, fark ödemesi desteği, doğal afet ödemeleri ve alan bazlı girdi desteğine yönlendirilmiş ve büyük ölçüde piyasa fiyat desteğinin yerini almıştır (Bulut, 2023).

Türkiye’deki tarımsal desteklerde önemli bir değişim noktası, 1994 DTÖ Tarım Anlaşması olmuştur (Yılmaz vd., 2007; Ataseven & Sumelius, 2014; Yüceer vd., 2020). Bu anlaşma, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere, kırmızı kutu desteği olarak bilinen üretim bağlantılı desteği azaltma taahhüdünde bulunmuştur.

Tarımsal destek politikalarının üretim üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi, özellikle tarımsal ticaret politikalarına ilişkin tartışmalarda gelecekteki tarım politikalarının değerlendirilmesi ve tasarlanması için önemli bilgiler sağladığından, politika yapıcılar için oldukça önemli bir konudur (Weber vd., 2015).

Kendine has doğal ve ekonomik özellikleri nedeniyle tarım sektörü özellikle siyasi ve doğal risklere karşı savunmasızdır. Bu riskler arasında öngörülemeyen hava koşulları, mahsul ve hayvan hastalıkları ve tarımsal ürünlerin fiyatlarındaki dalgalanmalar yer almaktadır (İnan, 2006). Tarımın iklim ve toprak gibi doğal koşullara olan bağımlılığı, bu riskleri ve belirsizlikleri artırmakta ve genellikle çiftçilerin gelirlerinde önemli dalgalanmalara yol açmaktadır.

Tarım sigortası, çiftçilerin daha önce tam olarak çeşitlendiremedikleri büyük riskleri çeşitlendirmelerini

sağlamak için uygulamaya konmuştur. Bu riskler sadece çiftçilerin gelirleri ve refahları üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda üretim kararlarını da etkiler.

Moschini & Hennessy (2001), çiftçiler için dört temel belirsizlik kaynağı tanımlamaktadır. Bunlardan ilki üretimle ilgili belirsizliktir. Tarımsal üretim döngülerinin uzun olması nedeniyle, çiftçiler belirli bir girdi kombinasyonundan elde edilecek ürün miktarını ve kalitesini kesin olarak tahmin edemezler. İkinci belirsizlik kaynağı fiyattır. Tarım piyasalarının yapısal özellikleri - çok sayıda üreticinin rekabeti, hasattan çok önce yapılan girdi yatırımlarının esnek olmaması, ürünlerin nispeten homojen olması ve talebin görece esnek olmaması- fiyat oynaklığını artırabilir. Üçüncü belirsizlik kaynağı teknolojidir. Yeni üretim teknikleri, geçmişte yapılan sabit yatırımları geçersiz kılabilir ve rekabetçi çiftçiler, ayakta kalabilmek için teknolojik değişime ayak uydurmak zorunda kalırlar. Dördüncü belirsizlik unsuru ise politikadır. Fiyat sübvansiyonları, arazi yönetimi ve çevre politikalarındaki değişiklikler gibi faktörler, üreticiler açısından önemli riskler oluşturur. Riskin çiftçilerin geliri üzerindeki etkisi açık olmakla birlikte, üretim kararlarını riskten bağımsız olarak kar maksimizasyonu perspektifinden ne ölçüde etkilediği daha belirsizdir. Bu tür bir bozulma ne kadar büyük olursa, tarım sigortasının çiftçiler için önemi o kadar artar. Ancak, tarımsal üretim kararlarının riske nasıl tepki verdiğini ve özellikle fiyat oynaklığına bağlı arz esnekliğini tahmin etmek zordur.

Bu risklerin etkisini azaltmak ve çiftçilerin yaşam standartlarını iyileştirmek için birçok gelişmiş ülke, tarım sigortasının en etkili olanlardan biri olduğu koruyucu önlemleri uygulamaya koymuştur. Bu sigorta, potansiyel risklerin istatistiksel bir tahminine dayanmakta ve çiftçilere hayvan ölümleri, mahsul hasarı ve gelir kaybı gibi olaylara karşı bir dereceye kadar güvence sağlamaktadır (İnan, 2006).

Çiftçilerin karşılaştığı başlıca riskler arasında hayvan ölümleri, hastalıklar, kazalar, işsizlik ve üçüncü şahısların neden olduğu hasarlar yer almaktadır. Tarım sigortası, bu risklere karşı koruma sağlayarak çiftçilerin gelirlerinin istikrara kavuşturulmasına ve tarım sektörünün sürdürülebilirliğinin desteklenmesine yardımcı olur.

Türkiye’nin tarım politikası söz konusu olduğunda, hükümet tarım üreticilerini ekipmanlarını ve ürünlerini sigortalatmaya teşvik etmek için teşvikler getirmiştir. Sigorta primlerinin maliyetinin bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır (Gaytancıoğlu, 2009). Bu önlemin amacı, olumsuz hava koşulları, mahsul hastalıkları veya doğal afetler gibi olayların bir sonucu olarak ekipmanlarının veya mahsullerinin zarar görmesi durumunda çiftçilerin maruz kaldığı mali riskleri azaltmaktır.

Tarım sigortasına uygun ürünlerin ve kapsanacak risklerin seçim süreci, ilgili bakanlığın önerileri temelinde Bakanlar Kurulu tarafından denetlenir. Bu, potansiyel

mali kayıplara karşı koruma gerektiren öncelikli tarım sektörlerinin belirlenmesinde objektif kriterlere dayalı şeffaf bir yaklaşım sağlamaktadır.

Devlet destekli bu tarım sigortası politikası, Türk üreticilerinin dayanıklılığını güçlendirmeyi ve öngörülemeyen olayların mali etkisini azaltarak tarım sektörünün istikrarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu önlem, finansal bir güvenlik ağı sağlayarak tarıma yatırımı teşvik etmeye ve ülkenin gıda güvenliğini sağlamaya yardımcı olmaktadır.

Türkiye'deki tarımsal üretimin büyük doğal tehlikelere karşı kırılganlığı, bu üretimin yapısından kaynaklanmaktadır. Hayvancılık üretiminin tarımsal katma değerde ağırlıklı bir paya sahip olduğu gelişmiş ülkelerin aksine, Türkiye'de bunun tam tersi geçerlidir. Dahası, gelişmiş ülkelerde görülen daha yoğun uygulamaların aksine, Türkiye'de açık alan hayvancılığı büyük ölçüde baskındır (Dinler vd., 2005). Bu yapı, Türkiye'deki tarımsal üretimi öngörülemeyen hava değişikliklerinin yıkıcı etkilerine maruz bırakmaktadır.

Türkiye'de geleneksel tarımdan kapitalist tarıma geçiş süreci henüz erken bir aşamadır. Kapitalist yönetim uygulamalarının eksikliğinin yanı sıra, çiftçileri piyasa sömürsünden koruyabilecek kooperatif örgütlenmelerinin eksikliği de söz konusudur. Buna ek olarak, üretim yardımı yetersizdir ve çiftçileri büyük şirketlerin hâkim olduğu piyasadaki dalgalanmalara karşı savunmasız bırakmaktadır. Bu durum, modern girdilerin benimsenmesini, makineleşmeyi ve tarımsal altyapı yatırımlarını engellerken, aşırı makineleşme veya uygunsuz gübre ve tarım ilacı kullanımı gibi kaynakların irrasyonel kullanımını teşvik etmektedir.

Türkiye'de tarımın önündeki üçüncü büyük engel, devletin mali, teknik, eğitim ve afet önleme desteğinden yoksun olmasıdır. Çiftçiler doğal tehlikeler karşısında savunmasız bırakılmakta ve afet sonrası tazminat sistemleri büyük ölçüde yetersiz kalmaktadır. Tarım sektörünün gayri safi milli hasılaya (GSMH) olan yüksek katkısına rağmen, bu koruma eksikliği, çiftçileri ve ulusal ekonomiyi önemli ekonomik kayıplara ve bu koruma başarısızlıklarının sonuçlarıyla daha da artan sosyo-ekonomik ve siyasi istikrarsızlığa maruz bırakmaktadır (Kazgan, 1977).

Tarım sektörünün uğradığı zararın büyüklüğü ve çiftçilikle uğraşanların içinde bulunduğu istikrarsız durum, hükümetin uygun bir müdahalede bulunmasını gerektirmektedir. Banka borçlarının iptali ve çiftçilerin kredi geri ödeme sürelerinin uzatılması gibi doğal afetlerin ekonomik sonuçları, hükümetin acilen harekete geçmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Tarım sigortası alanında çeşitli tedbirler öngörülebilir. Bu tür sigortaların uygulanmasını kolaylaştırmak için gerekli altyapının geliştirilmesi şarttır. Buna ek olarak, tarımsal üretimin artırılması sektörün dayanıklılığının güçlendirilmesine yardımcı olabilir. Reasürans anlaşmalarıyla desteklenen ve geniş bir risk yelpazesini kapsayan tarım sigortası, bazı muafiyetler öngörülse bile geliştirilmelidir. Ayrıca, hem

sosyo-ekonomik hem de siyasi açıdan hem devlete hem de çiftçi nüfusuna fayda sağlayacak zorunlu veya gönüllü bir tarım sigortası sisteminin kurulması da elzemdir. Böyle bir sistem, tarım sektörünün bir bütün olarak istikrara kavuşturulmasını ve sürdürülmesini mümkün kılacaktır (Uralcan, 2004).

Tarım sigortası, çiftçileri ve ürünlerini doğal tehlikelere ve çiftçiliğin doğasında var olan belirsizliklere karşı korumak için önemli bir araçtır. Don, kuraklık veya sel gibi olaylardan kaynaklanan ürün kayıpları, düşük gelirli çiftçiler için açlık, yoksulluk ve borçlanma gibi yıkıcı sonuçlar doğurabilir. Çiftçiler tarım sigortası yaptırarak bu risklere karşı finansal korumadan faydalanabilir ve faaliyetlerini daha güvenli ve istikrarlı bir şekilde sürdürebilirler. Ayrıca tarım sigortası, çiftlik verimliliğini ve kârlılığını artırmaya yardımcı olabilecek modern tarım uygulamalarının ve yenilikçi teknolojilerin kullanılmasını teşvik eder. Bununla birlikte, tarım sigortasının çiftlik gelirinin dağılımını da etkileyebileceği vurgulanmalıdır, çünkü bir hasar durumunda tazminat ödemeleri meydana gelen kayıpları telafi edebilir ve böylece öngörülemeyen olayların çiftçiler üzerindeki mali etkisini azaltabilir (Dinler vd., 2002).

Kızılay vd. (2006) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları, Antalya'daki tarım işletmelerinin %77.6 gibi büyük bir çoğunluğunun düzenli tarım sigortası yaptırmadığını ortaya koymaktadır. Bu sigorta eksikliği temel olarak yetersiz işletme geliri, çok yüksek olduğu düşünülen primler ve hasarların ödenmesiyle ilgili sıkça yaşanan sorunlar gibi bir dizi faktöre bağlanmaktadır. Bu sonuçlar, çiftçilerin faaliyetleriyle ilgili risklere karşı kendilerini korumada karşılaştıkları zorlukları vurgulamakta ve tarım sigortasını tüm tarım sektörü için daha erişilebilir ve uygun fiyatlı hale getirecek politika ve önlemlere duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

Bu nedenle, ilgili makam ve kuruluşların bu sorunları çözmek ve tarım sigortasının daha geniş çapta uygulanmasını teşvik etmek için adımlar atması elzemdir. Bu, primleri daha uygun hale getirecek mali teşviklerin yanı sıra bir hasar durumunda ödemelerin güvenilirliğini ve hızını artıracak reformları da içerebilir (Dinler vd., 2002). Ayrıca, çiftçilerin kendi ihtiyaçlarına uygun sigorta poliçeleri yaptırmalarını teşvik etmek için tarım sigortasının faydalarına yönelik bilgilendirme çalışmaları ve eğitim programları düzenlenebilir.

Tarım sigortası, özellikle doğal afetlere açık kırsal bölgelerde tarım sektörünün gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Çiftçiler tarafından alınan önleyici tedbirlere rağmen, bu risklerden kaçınmak çoğu zaman mümkün değildir (Uralcan, 2004). Bu bölgelerde yaygın olan karma tarım uygulaması, belirsizlik karşısında bir dereceye kadar esneklik sağlasa da uzmanlaşmayı ve dolayısıyla verimliliği sınırlamaktadır. Erişilebilir tarım sigortasının yokluğunda, çiftçiler üretimlerini güvence altına almak için polikültürü benimsemek zorunda kalmakta ve bu da toplam verimlerinin düşmesine neden olmaktadır. İşte bu noktada devreye giren tarım sigortası, doğal afetlerle bağlantılı kayıplara karşı koruma sağlar.

Finansal güvence sağlayarak çiftçilerin uzmanlaşmasına olanak tanır ve bu da potansiyel olarak verimliliklerini artırabilir. Dolayısıyla tarım sigortası, tarım sektörünün karşı karşıya olduğu tüm zorlukları çözme de, sürdürülebilir kalkınması için çok önemli bir araçtır (Dinler vd., 2002; Uralcan, 2004).

Türkiye'de tarım sigortalarının gelişiminin ve mevcut durumunun değerlendirilmesi, uygulamada karşılaşılan zorlukların anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu değerlendirme, mevcut sistemdeki boşluk ve zayıflıkların yanı sıra iyileştirme fırsatlarını da belirleyecektir. Mevcut politikalar, düzenlemeler ve uygulamalara yakından bakarak, tarım sigortasının Türk çiftçilerine yayılmasını ve erişilebilirliğini etkin bir şekilde engelleyen faktörleri belirlemek mümkün olacaktır. Ayrıca bu analiz, Türkiye'de tarım sigortası sektörünün güçlendirilmesine yönelik tavsiyeler ve stratejik önlemler önermek için sağlam bir temel sağlayacaktır (Özgür, 2019).

Türkiye'de tarım sigortasının gelişimi ve mevcut durumunun derinlemesine analizi, Türk çiftçilerinin karşılaştığı özel zorlukların daha iyi anlaşılmasını da sağlayacaktır. Tarım sigortasının Türk tarım sektörünün dayanıklılığı ve sürdürülebilirliği üzerindeki etkisini değerlendirmek için sosyo-ekonomik, çevresel ve politik hususlar dikkate alınacaktır. Türkiye'de tarım sigortasının daha yaygın ve etkin hale gelmesini sağlamak için temel engellerin belirlenmesi ve uygun çözümlerin sunulması, çiftçilerin geçim kaynaklarını güvence altına alarak ülkenin gıda güvenliği ve ekonomik istikrarını güçlendirmeye katkı sağlayacaktır (Perçin, 2011; Ögür, 2019).

Gelişmekte olan ülkelerde endeks sigortası, büyük ölçüde hava koşullarına dayalı ürünlere odaklanmıştır. Barnett & Mahul (2007), bu ülkelerde hava durumuna endeksli sigortaya dair bir giriş sunarak, başarılı uygulamalar için gerekli koşulları vurgulamış ve Türkiye dâhil çeşitli ülkelerdeki pilot programları özetlemiştir. Smith & Watts (2009), bu sigorta ürünlerinin fizibilitesi, ölçeklenebilirliği ve sürdürülebilirliği üzerine tartışmayı genişletmiş ve Türk çiftçilerinin bu sigortaya yönelik talebini incelemiştir. Miranda & Farrin (2012), Türkiye'nin de içinde bulunduğu beş gelişmekte olan ülkedeki deneyimleri ayrıntılı bir şekilde ele almış, farklı sigorta modellerini değerlendirmiş, ancak Türkiye'deki düşük başarı oranı ve ticari uygulanabilirlik konusundaki endişelere dikkat çekmiştir. Kümülatif yağış, ENSO ve NDVI gibi çeşitli endeksler kullanılmış olmasına rağmen, birçok pilot uygulama yaygın olarak benimsenmemiştir. Carter vd. (2014), Türkiye dâhil olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde endeks sigortasına ilişkin ampirik kanıtları inceleyerek düşük benimsenme oranlarına vurgu yapmış ve bu sorunun aşılması için çeşitli öneriler sunmuştur. Sonuç olarak, endeks sigortası Türkiye'de tarımsal riskleri azaltma potansiyeline sahip olsa da, etkin uygulanması ve çiftçiler tarafından kabul edilmesi konusunda çeşitli zorluklar devam etmektedir.

3.1. Türkiye'de Tarım Sigortasının Gelişimi

Türkiye'de tarım sigortalarının gelişimi üç farklı döneme ayrılabilir. İlk olarak, tarım sigortaları 1926 yılında Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hükümlerine dahil edilmiştir. Ancak ilk tarım sigortası poliçesi 1957 yılında Şeker Sigorta tarafından dolu riskine karşı düzenlenmiştir. 1959'da ise Başak Sigorta hayvan sigortası sunmaya başlamıştır (Elitaş vd., 2012; Yılmaz vd., 2017). Bu süreçte, Tarım Bakanlığı 1976 ve 1980 yıllarında tarım sigortası kurumuna ilişkin iki kanun taslağı hazırlamış ve 1987 yılında Türkiye için bir tarım sigortası gelişim planı oluşturmuştur. 1995 yılında ise Hazine Müsteşarlığı, tarım sigortalarının teşvik edilmesi amacıyla bir kanun tasarısı hazırlayarak bu sigortaların geliştirilmesine duyulan ihtiyacı vurgulamıştır (Mumcu, 2009). Bu gelişmeler, Türkiye'nin tarımsal kalkınma politikalarında tarım sigortalarına verilen önemin arttığını göstermektedir.

1980'lerin beş yıllık kalkınma planlarında tarımsal ürün sigortasının oluşturulması öngörüldürken, 1990'larda tarım sigortalarının bütüncül bir yaklaşımla geliştirilmesi gerektiğine dair vurgular artmıştır (İsel, 2010). Bu çerçevede, 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı'nın (TSV) kurulması, mevcut dolu sigortasının iyileştirilmesi ve devlet desteğiyle ürünle ilgili bir dizi riskin kapsanmasına yönelik önemli bir adım olmuştur (Ögür, 2019). Tarım sigortası alanında faaliyet gösteren tüm özel ve kamu şirketlerinin Tarım Sigortaları Vakfı'na katılımıyla, tarımsal ürünlerde hasarın bağımsız uzmanlar tarafından tespit edilmesine yönelik bir sistem oluşturulmuştur. Böylece, üreticilerin zararlarının doğru bir şekilde belirlenmesi ve ödenmesi garanti altına alınmıştır.

Tarım Konseyleri de Türkiye'de tarım sigortalarının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Kasım 1998'de gerçekleştirilen ilk Tarım Şurası'nda, tarım sigortaları ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri çağdaş bir yaklaşımla ele alınmıştır. 2004'te düzenlenen ikinci Tarım Şurası'nda ise tarım sigortalarının üreticiyi koruma aracı olarak kısa, orta ve uzun vadeli değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu toplantıda, tarım sigortaları yasa tasarısının hızla kabul edilmesi ve ülke genelinde yaygınlaştırılmasının önemi vurgulanmış, ayrıca üreticilere mali güvence sağlamak için hayat sigortasının geliştirilmesi önerilmiştir (Güngör, 2006).

Türkiye'de tarım sigortalarının kurumsal çerçevesi 2005 yılında Tarım Sigortaları Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle daha da güçlenmiştir. Bu kanunla Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi (TARSİM) kurulmuş ve çiftçilerin sigorta yaptırmaya teşvik edilmesi amacıyla devlet desteği sağlanmıştır. TARSİM, ürün sigortası da dahil olmak üzere çeşitli sigorta branşları sunmakta ve sürdürülebilir tarımsal üretimi desteklemeyi amaçlamaktadır. 2000'li yılların başında tarım sigortalarına katılımın artmasına rağmen, 2007'den sonra bir durgunluk ve hatta düşüş yaşanmış, bu da ülkede tarım sigortalarının teşvik edilmesine yönelik devam eden zorlukların altını çizmiştir (Güngör, 2006).

Türkiye, tarım sigortaları kapsamında dolu sigortası, sera sigortası, kümes hayvanları hayat sigortası ve büyükbaş hayvan hayat sigortası gibi geniş bir yelpazede hizmet sunmaktadır. Devlet tarafından ayrıca ürün sigortası, su ürünleri hayat sigortası, arıcılık sigortası, bölge kuraklık verim sigortası gibi farklı sigorta türleri de desteklenmektedir (Saltık, 2017). 2006 yılından bu yana devlet destekli tarım sigortalarının gelişimi ve mevcut durumu, TARSİM'in yıllık raporlarında yer alan sigorta değeri, prim üretimi, poliçe sayısı ve ödenen hasarlar gibi verilere dayanmaktadır (Ögür, 2019).

Türkiye'de 2019-2023 dönemine ilişkin sigorta sektöründeki gelişmelere baktığımızda, poliçe sayısında

Çizelge 1. Türkiye'de tarım sigortasının gelişimi

Table 1. Development of agricultural insurance in Türkiye

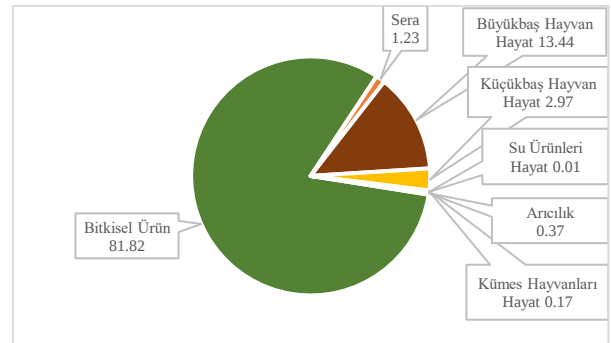
Yıllar	Poliçe Sayısı (Adet)	Sigorta Bedeli (TL)	Prim Üretimi (TL)	Devlet Destek Prim Tutarı (TL)	Ödenen Hasar (TL)
Cari Fiyat					
2019	2 087 860	55 166 348 492	2 447 064 788	1 275 313 836	1 226 860 024
2020	2 235 626	83 146 049 745	3 198 743 163	1 659 280 218	1 392 944 782
2021	2 517 704	124 396 971 987	4 678 459 288	2 474 128 652	2 554 247 269
2022	3 077 908	296 149 927 061	9 005 954 305	4 822 741 665	3 393 301 958
2023	3 086 697	638 338 316 701	17 349 600 284	9 244 510 895	7 111 229 747
Reel Fiyat (2023=100)					
2019	2 087 860	304 962 411 994	13 527 500 015	7 050 000 482	6 782 145 317
2020	2 235 626	409 729 965 490	15 762 876 647	8 176 658 164	6 864 201 236
2021	2 517 704	426 120 488 469	16 026 011 930	8 475 101 065	8 749 546 525
2022	3 077 908	444 015 395 621	13 502 560 691	7 230 700 914	5 087 552 532
2023	3 086 697	638 338 316 701	17 349 600 284	9 244 510 895	7 111 229 747
İndeks (2019=100) (Reel Fiyatlara Göre)					
2019	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
2020	107.08	134.35	116.52	115.98	101.21
2021	120.59	139.73	118.47	120.21	129.01
2022	147.42	145.60	99.82	102.56	75.01
2023	147.84	209.32	128.25	131.13	104.85

Türkiye'de tarımsal faaliyet kollarına göre verilen poliçe sayıları incelendiğinde, poliçelerin %81.82'si bitkisel ürünler için olup, bunu %13.44'lük pay ile büyükbaş hayvan hayat sigortaları, %2.97'lik pay ile küçükbaş hayvan hayat sigortaları takip etmektedir. Su ürünleri hayat sigortası, kümes hayvanları hayat sigortası ve arıcılık faaliyetlerine yönelik poliçe sayıları ise %1'in altındadır (Şekil 1). Ürün bazında bakıldığında ise toplam poliçe sayısı içerisinde 2021 yılında %35.2 olan buğday sigortası poliçeleri 2022 yılında %37.9'a, 2023 yılında ise %39.9'a yükselerek ilk sırada yer almıştır. Arpa %15.5 ile ikinci, ayçiçeği ise %9.2 ile üçüncü sırada bulunmaktadır (TARSİM, 2023).

Poliçelerin illere göre dağılımında Tekirdağ %6.5 ile en yüksek paya sahiptir. Onu %5.6'lık pay ile Konya ve %5.5'lik pay ile Edirne takip etmektedir (TARSİM, 2023). Bu veriler, Türkiye'de tarım sigortalarının gelişimini ve sigortalama oranlarındaki eğilimleri daha iyi anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

%47.84 oranında önemli bir artış olduğu görülmektedir (Çizelge 1). Bu büyüme, sigorta ürünlerine yönelik farkındalığın artmasına ve sigorta şirketlerinin hizmetlerinin genişlemesine bağlanabilir. Aynı dönemde, sigortalanan tutar %109.32 oranında artmıştır. Bu artış, sigortalı varlıkların değerindeki yükselişi veya risklerin daha iyi karşılanmasını göstermektedir.

Prim geliri %28.25 oranında artış gösterirken, devlet destek primi miktarı %31.13 oranında yükselmiştir (Çizelge 1). Devletin bu alandaki daha aktif müdahalesi, sigorta poliçelerinin yaygınlaştırılmasını teşvik etmeye yönelik politikalarla bağlantılı olabilir. Öte yandan, ödenen tazminatlar %4.85 oranında artmıştır (Çizelge 1).

Şekil 1. Poliçe sayısının branşlara göre dağılımı (%) (TARSİM, 2023)

Figure 1. Distribution of the number of policies according to the fields of activity (%) (TARSİM, 2023)

3.2. Tarım Sigortasının Uygulama Güçlükleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

Tarım sigortasında sistemin mali açıdan sürdürülebilirliği, çiftçi katılım düzeyi, sigorta primlerinin düzeyi ve etkin risk yönetimi de dahil olmak üzere birçok önemli faktöre bağlıdır. Sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak için yüksek düzeyde çiftçi katılımı şarttır ve katılımı teşvik etmek için makul sigorta primleri gerekmektedir. Başarılı risk yönetimi aynı zamanda hem çiftçilerin hem de sigortacıların teknik bilgisine bağlıdır (Güngör, 2006).

Meteorolojik veriler, doğal afetlerle ilişkili risklerin değerlendirilmesinde çok önemli bir rol oynar ve risk altındaki alanların daha iyi belirlenmesine yardımcı olur. Buna ek olarak, prim oranlarının belirlenmesi, iklim verilerinin oluşturulması ve profesyonel teknik yardım sağlanması gibi tarım sigortası faaliyetlerinin yürütülmesi için nitelikli personel gereklidir.

Sistemin sürdürülebilirliği, ahlaki tehlike ve ters seçim gibi faktörlerden de etkilenmektedir. Ahlaki tehlike, sigortacılar sigorta poliçesi düzenlendikten sonra çiftçilerin davranışlarını gözlemlemekte veya tahmin etmekte başarısız olduklarında ortaya çıkar. Benzer şekilde, sigorta acentesi poliçe düzenlenmeden önce çiftçi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığında ters seçim meydana gelir ve bu da tarım sigortası sisteminin genel sürdürülebilirliğini tehlikeye atabilir (Saltık, 2017). Özetle, tarım sigortasının finansal ve operasyonel uygulanabilirliği, çiftçi katılımı, etkin risk yönetimi ve sürece dahil olan personelin kalitesi de dahil olmak üzere birbirine bağlı birçok faktöre bağlıdır.

Türkiye'de tarım sigortalarının uygulanması çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Bunlar arasında tarım sigortasının finansmanı, doğal afetlerle başa çıkmak için yetersiz devlet desteği ve sigorta şirketlerinin ilgisizliği yer almaktadır. Tarım Sigortası Kanunu'nun kabul edilmesinden önce, tarım üreticilerinin sigortanın ekonomik işlevlerini anlamaması, enflasyon ve tarım sektöründeki sigorta şirketleri için cazip olmayan sigorta primleri, tarım sigortasının gelişimini sınırlamıştır (Barış, 2007). Buna ek olarak, doğal afetlerden etkilenen çiftçilere yardım sağlayan hükümet mevzuatı, tarım sigortasına alternatif olarak değerlendirilmiş ve sigortanın yaygınlaşmasını engellemiştir. Yüksek altyapı maliyetleri, düşük prim üretimi ve sektörde güvenilir bir sistemin olmaması, sigorta şirketlerini bu alanda tam anlamıyla faaliyet göstermekten caydırmıştır. Bu durum, çiftçilerin istenmeyen davranışlar sergilemesine yol açabilir. Özellikle sigorta, mali kayıplara karşı bir tür garanti olarak algılandığında, çiftçilerin ürünlerini koruma konusundaki dikkat ve taahhüt seviyelerinde azalma görülebilir (Saltık, 2017). Bu da ürün yönetimi ve çiftçilik uygulamalarının kalitesinin düşmesine neden olabilir. Sonuç olarak, sigorta şirketlerinin tazminat talep etme riski artar. Eğer çiftçiler, hasar riskini azaltmak için gerekli adımları atmazlarsa, bu durum sigorta şirketleri açısından özellikle tazminat ödemeleri anlamında maliyet artışına yol açabilir.

Bu nedenle, sigorta şirketlerinin tarım sigortası sisteminin mali uygulanabilirliğini sürdürebilmek için ahlaki riskleri değerlendirmek ve yönetmek amacıyla etkili mekanizmalar oluşturması büyük önem taşır. Bu mekanizmalar, iyi tarım uygulamalarını teşvik edecek yöntemler, çiftçileri sigortayla ilişkili riskler ve sorumluluklar konusunda bilinçlendirecek ve eğitecek önlemler ile çiftçilerin maruz kaldığı gerçek riskleri yansıtabilecek uygun fiyatlandırma politikalarını içerebilir. Sigorta şirketleri, bu adımları atarak hem tarım sigortası sisteminin sürdürülebilirliğini sağlamakta hem de çiftçiler arasında sorumluluk ve bağlılık kültürünün teşvik edilmesine katkı sunabilir (Ayдын vd., 2016).

3.3. Türkiye'de Tarım Sigortası ile ilgili Olarak Yapılan Çalışmaların Sonuçları

Türkiye'de çiftçilerin ürün sigortası yaptırmasını etkileyen faktörleri değerlendiren çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Konya ilinin Ilgın ilçesinde yapılan bir araştırma, çiftçilerin ürün sigortası yaptırma istekliliğinin çiftçinin eğitim düzeyi, aile büyüklüğü, tarımsal üretimdeki deneyimi ve bu faaliyetten elde ettiği gelir gibi faktörlerle olumlu yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (İkikat Tümer vd., 2019). Tekirdağ ilinin Hayrabolu, Malkara ve Süleymanpaşa ilçelerinde yapılan bir başka araştırmada, tarım sigortası sistemiyle ilgili başlıca sorunlar arasında eksperlerin hasarı doğru bir şekilde tespit edememesi, bilgi eksikliği, uygunsuz davranışlar ve yüksek primler yer almaktadır (Yazgı & Olhan, 2018). Son olarak, Uşak ilinde yapılan bir araştırmada, tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olmanın ve bu konudaki kurslara katılmanın, çiftçilerin kuraklık gibi risklere karşı sigorta yaptırma istekliliğinde belirleyici faktörler olduğu, hayvancılık faaliyetlerine katılımın ve tarım sigortası hakkındaki bilgi düzeyinin de aynı şekilde belirleyici olduğu ortaya çıkmıştır (Naseri & Saner, 2017).

Türkiye'de çiftçilerin tarım sigortasına ilişkin tutum ve uygulamalarını değerlendiren çeşitli çalışmalar da yapılmıştır. Kırklareli ve Edirne illerinde yapılan araştırmalar, çiftçilerin toplam yıllık geliri, tarımsal gelir, arazi büyüklüğü, eğitim düzeyi ve tarımsal deneyim gibi faktörlerin tarım sigortası yaptırma eğilimlerini olumlu yönde etkilediğini, tarım dışı faaliyetlerle uğraşmanın ise olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir (Ayдын vd., 2016). Orta ve Doğu Anadolu bölgesinde yapılan bir diğer çalışmada, tarım sigortası yaptıran çiftçi sayısı en yüksek ilin Malatya, en düşük ilin ise Bingöl olduğu tespit edilmiştir (Aslan vd., 2012; Aksoy, 2015). Ayrıca, Elazığ, Bitlis, Van ve Muş gibi bazı illerde sigortalı çiftçi sayısında küçük bir artış gözlemlenmiştir.

Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, Ankara ve Çorum'da çiftçilerin ürün sigortası yaptırmamalarının temel nedeninin gelir yetersizliği olduğunu, Kayseri'de ise sigortanın gereksiz bir masraf olarak görüldüğü belirlenmiştir. Sigortalı çiftçilerin karşılaştığı başlıca zorluklar Ankara ve Kayseri'de yetersiz ve gecikmeli hasar tespiti, Çorum'da ise yüksek primlerle ilgilidir (Taşçı vd., 2014).

Ertan & Gök (2012) tarafından yapılan çalışmada, Isparta ili Eğirdir ilçesindeki çiftçiler arasında tarım sigortası alımının belirleyicileri analiz edilmiştir. Çalışma, çiftçilerin yaşı ile sigorta yaptırma oranları arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ve devletin tarım sigortası konusundaki bilgilendirmesindeki artışın sigorta yaptırma oranındaki artışla bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Pezikoğlu vd. (2012), Bursa ilinde, bazı çiftçilerin ortak arazi mülkiyeti veya daha düşük doğal risk gibi faktörler nedeniyle tereddüt etmesine rağmen, hükümet desteği ve farkındalık programlarının ürün sigortasını teşvik etmede önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Son olarak, İkikat Tümer (2006)'ın Tokat ili Turhal ilçesinde yaptığı çalışma, çiftçilerin yasayı

bilmelerine rağmen tarım sigortası yaptırmaya isteklerinin düşük olduğunu ortaya koymuş, bu durumu sigortalı çiftçinin sorumluluklarının anlaşılmasına ve sigorta şirketlerine duyulan güvensizliğe bağlamıştır.

4. Sonuç

Türkiye'de tarım sigortaları üzerine yapılan bu çalışma, çiftçileri doğal tehlikelere karşı korumaya yönelik politikaların uygulanmasında önemli ilerlemeler kaydedildiğini ortaya koymaktadır. Devlet destekli tarım sigortasının 2005 yılında uygulanmaya başlanmasından bu yana sektör, yaptırılan poliçe sayısında, sigortalanan toplam tutarda, prim üretiminde ve ödenen hasarlarda artış kaydederek önemli bir büyüme göstermiştir. Bu ilerleme, çiftçilerin ve geçim kaynaklarının korunmasına verilen önemin arttığını yansıtmaktadır.

Ancak bu ilerlemelere rağmen, tarım sigortasının teşvik edilmesinde zorluklar devam etmektedir. Araştırmalar, çiftçilerin yaşı, eğitim düzeyi ve çiftçilik deneyimi gibi faktörlerin sigorta yaptırmaya eğilimlerini etkilediğini göstermektedir. Buna ek olarak, özellikle sigorta primlerinin seviyesi ve sigorta şirketlerinin hasarı doğru bir şekilde değerlendirebilme kabiliyeti açısından sistemin mali açıdan uygulanabilirliği konusunda endişeler devam etmektedir. Bu zorluklar, tarım sigortasını tüm çiftçiler için daha erişilebilir ve uygun hale getirmek için devam eden politikalarla duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

Çalışmaların sonuçları, tarım sigortasını teşvik etmek için devlet desteğinin ve farkındalık programlarının önemini de vurgulamaktadır. Sigortanın faydalarının daha iyi anlatılması ve sigortalı çiftçilerin sorumluluklarının daha net anlaşılması, sisteme olan güvenin artmasına yardımcı olabilir ve daha geniş bir katılımı teşvik edebilir.

Buna ek olarak, hasar tespitlerinin kalitesini artırmaya ve tarım sigortasını yönetmekten sorumlu personelin becerilerini geliştirmeye yönelik girişimler, sistemin inandırıcılığını ve güvenilirliğini artırmaya yardımcı olabilir. Sigorta şirketleri, teknik engelleri ortadan kaldırarak ve etkin risk yönetimi sağlayarak çiftçilerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilir ve bir bütün olarak tarım sektörünün dayanıklılığını güçlendirebilir.

Sonuç olarak, Türkiye'de tarım sigortası alanında önemli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da çiftçilerin doğal risklere karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlamaya yönelik zorluklar devam etmektedir. Politika yapımcılar, sigorta hizmetlerinin erişilebilirliğini, finansal uygulanabilirliğini ve kalitesini güçlendirmeyi amaçlayan politika ve girişimlere yatırım yaparak, tarım sektörünün sürdürülebilir kalkınmasını teşvik etmede önemli bir rol oynayabilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

5. Kaynaklar

- Akçaöz, H., Özhan, B., & Kızılay, H. (2006). Antalya ilinde tarımsal üretimde risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(2), 93-103.
- Ankrah, D., Kwapong, N., Eghan, D., Adarkwah, F., & Boateng-Gyambiby, D. (2021). Agricultural insurance access and acceptability: examining the case of smallholder farmers in Ghana. *Agriculture & Food Security*, 10(1). <https://doi.org/10.1186/s40066-021-00292-y>.
- Ataseven, Y., & Sumelius, J. (2014). The evaluation of agri-environmental policies in Turkey and the European Union. *Fresenius Environmental Bulletin*, 23(8A), 2045-2053.
- Aydın, B., Özkan, E., Hurma, H., & Yılmaz, F. (2016). Kırklareli ve Edirne illerinde üreticilerin ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı. *Derim*, 33(2), 249-262.
- Barış, Ö. (2007). *Türkiye'de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Risk Yönetimi ve Tarım Sigortalarının AB'ye Uyumu Açısından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Barnett, B. J., & Mahul, O. (2007). Weather index insurance for agriculture and rural areas in lower-income countries. *American Journal of Agricultural Economics*, 89(5), 1241-1247.
- Bulut, E. (2023). Türkiye'de tarımsal destekleme politikalarının bitkisel üretim üzerine etkisi: fark ödemesi desteği, alan bazlı girdi desteği ve doğrudan gelir desteği. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(Özel Sayı), 271-282.
- Carter, M. R., de Janvry, A., Sadoulet, E., & Sarris A. (2014). Index-based weather insurance for developing countries: a review of evidence and a set of propositions for up-scaling. *Revue d'Economie du Développement*, 23, 5-57.
- Carter, M. R., De Janvry, A., Sadoulet, E., & Sarris, A. (2015). Index-based weather insurance for developing countries: A review of evidence and a set of propositions for up-scaling. FERDI Working Paper, No. P111, Fondation pour les études et recherches sur le développement international (FERDI), Clermont-Ferrand.
- Demirdöğen, A., Olhan, E., & Hasdemir, M. (2022). Heterogeneous impact of agricultural support policies: evidence from Turkey. *Environment, Development and Sustainability*, 24(10), 12203-12225.
- Díaz-Bonilla, E. (2017). Food Security Stocks and the WTO Legal Framework. In *Agriculture, Development*. (pp. 285-323)
- Dinler, T., Kıymaz, T., Saner, G., & Akçaöz, H. (2002). Agricultural Insurance in Turkey. Risk Management in Mediterranean Agriculture: Agricultural Insurance. *Seminar*. 21-25 November Zaragoza, Spain.
- Dinler, T., Yaltırık, A., Çetin, B., Özkan, B., Gülçubuk, B., Sürmeli, E., Ekmen, E., Saner, G., Akçaöz, H., Uysal Ö. K., Karaaslan, S., & Kıymaz, T. (2005). Tarımda Risk Yönetimi ve Tarım Sigortaları. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi*. Ocak 03-07, Ankara, 1-25.
- Doğan, Z., Arslan, S., & Berkman, A. N. (2015). Türkiye'de tarım sektörünün iktisadi gelişimi ve sorunları: tarihsel bir bakış. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 29-41.
- Durgut, İ., & Dumanoglu, P. (2016). Türkiye'de tarım sigortalarına devlet desteğinin etkileri. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 6(1), 94-99.
- Elitaş, C., Eleren, A., Yıldız, F., & Doğan, M. (2012). Gri İlişkisel Analiz ile Sigorta Şirketlerinin Performanslarının Belirlenmesi. *16. Finans Sempozyumu*. Ekim 10-13, Erzurum, 521-530.
- Ertan, A., & Gök, M. (2012). Eğirdir ilçesi tarım üreticilerinin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin analizi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 66-76.
- Gaytancıoğlu, O. (2009). *Türkiye ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası*. İstanbul: İTO.
- Güngör, M. (2006). *Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Devlet Destekli Tarım Sigortası*. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü)
- Hou, D., & Wang, X. (2022). Inhibition or promotion? The effect of agricultural insurance on agricultural green development. *Frontiers in Public Health*, 10, 910534. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.910534>.
- Indra, I., Ula, N., & Nugroho, A. (2023). Implementation of agricultural insurance for sustainable food crop in mutiara timur and suka makmur sub districts. *Iop Conference Series Earth and*

- Environmental Science*, 1183(1), 012095. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1183/1/012095>.
- İkikat Tümer, E. (2006). Bitkisel ürün sigortası yapıtırma isteğinin belirlenmesi: Tokat ili örneğı. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(2), 153-157.
- İkikat Tümer, E., Ağır, H. B., & Uslu, Z. (2006). Çiftçilerin tarım sigortası yapıtırma istekliliğı: Konya ili Ilgın ilçesi örneğı. *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi*, 22(4), 571-576.
- İnan, İ. H. (2006). *Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliğı*. Tekirdağ.
- İsel, M. (2010). *AB Ortaklık Sürecinde Türkiye'nin Tarım Politikaları ve Buna Bağlı Olarak Değışen Tarım Sigortalarının (TARSİM) İncelenip Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Johnson, L. (2021). Rescaling index insurance for climate and development in Africa. *Economy and Society*, 50(2), 248-274.
- Kazgan, G. (1977). *Tarım ve Gelişme*. İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2261, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Li, S., & Yu, W. (2022). The dual-driven impact of "internet+ agricultural insurance" on the agricultural carbon welfare performance in China. *Polish Journal of Environmental Studies*, 31(3), 2183-2196. <https://doi.org/10.15244/pjoes/141803>
- Miranda, M. J., & Farin, K. (2012). Index insurance for developing countries. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 34(3), 391-427.
- Moschini, G., & Hennessy, D. A. (2001). Uncertainty, risk aversion, and risk management for agricultural producers. *Handbook of Agricultural Economics*, 1, 87-153.
- Mu, L., Wang, Y., & Mao, H. (2022). Does agricultural insurance drive variations in carbon emissions in china? Evidence from a quasi-experiment. *Polish Journal of Environmental Studies*, 32(1), 653-665. <https://doi.org/10.15244/pjoes/155869>
- Mumcu, İ. (2009). *Tarımı Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye'de Tarımsal Destekleme Uygulamalarında Tarım Sigortalarının Yeri*. (Doktora Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Naseri, Z., & Saner, G. (2017). Uşak ilinde buğday üreticilerinin olası kuraklık sigortasını benimsemesinde etkili olan faktörlerin analizi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 169-180.
- Okpukpara, B., Adebayo, O., & Ukwuaba, I. (2021). Smallholder farmers' access to agricultural insurance schemes: An analysis of the inhibitors in kogi state, nigeria. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 9(12), 2159-2165. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v9i12.2159-2165.4381>
- Olubiyo, S., Hill, G., & Webster, J. (2009). Econometric analysis of the impact of agricultural insurance of farming systems in the middle belt, Nigeria. *African Journal of Food Agriculture Nutrition and Development*, 9(6). <https://doi.org/10.4314/ajfand.v9i6.46266>
- Özgür, R. Ö. (2019). Türkiye'de tarım sektörü sigorta sistemi: problemler ve çözüm önerileri. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 104-117.
- Perçin, E. (2011). *Geleneksel Tarım Sigortaları ile Devlet Destekli Tarım Sigortaları Uygulamalarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Pezikoğlu, F., Ergun, M. E., Öztürk, M., Altıntaş, A., & Uçar, M. (2012). Bursa İlinde Bitkisel Ürün Sigortası Uygulamalarına Yönelik Çiftçi Yaklaşımı. *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*. Eylül 05-07, Konya, 1098-1102.
- Saltık, M. G. (2017). *Türkiye'de Tarım Sigortalarının Tarım Kesimi Üzerine Etkisi 2000-2016*. (Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü)
- Smith, V. H., & Watts, M. (2019). Index based agricultural insurance in developing countries: Feasibility, scalability and sustainability. *Gates Open Research*, 3(65), 65.
- Şenses, F. (2012). Turkey's experience with neoliberal policies since 1980 in retrospect and prospect. *New Perspectives on Turkey*, 47, 11-31.
- TARSİM (2023). Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) Genel Müdürlüğü faaliyet raporları. <https://www.tarsim.gov.tr/subPage/faaliyet-raporlari> (Son erişim tarihi: 18 Şubat 2025)
- Taşçı, R., Karabak, S., Demirtaş, R., & Gülçubuk, B. (2014). Ankara, Çorum ve Kayseri İllerinde Çiftçilerin Risk Yönetimi ve Tarım Sigortası Uygulamaları. *12. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*. Eylül 03-05, Samsun, 1035-1041.
- Tekin, M. K. (2015). AB, ABD ve Türkiye'de tarım sigortacılığı uygulamalarının karşılaştırılması. https://www.tarimormman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0DAR%C4%B0%20%C4%B0%C5%9ELER/Uzmanl%C4%B1k%20Tez%20Eyl%C3%BCl%202015/Mehmet%20Kerem%20Tekin.pdf?utm_source=chatgpt.com (Son erişim tarihi: 04 Şubat 2025)
- Uralcan, G. Ş. (2004). *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*. Hiperlink Yayınları, İstanbul.
- Wang, M., Shi, P., Tao, Y., Liu, M., & Zhou, M. (2011). Agriculture insurance in china: history, experience, and lessons learned. *International Journal of Disaster Risk Science*, 2(2), 10-22. <https://doi.org/10.1007/s13753-011-0007-6>.
- Weber, A. (2015). Implementing EU co-financed agri-environmental schemes: Effects on administrative transaction costs in a regional grassland extensification scheme. *Land Use Policy*, 42, 183-193.
- Yazgı, F. E., & Olhan, E. (2018). Türkiye tarım sigortası sisteminde görülen sorunlar ve alternatif model arayışı. *ADÜ Ziraat Dergisi*, 15(1), 39-45.
- Yılmaz, H., Demircan, V., & Dernek, Z. (2007). Isparta ilinde doğrudan gelir desteğinin harcama yönünün belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 65-72.
- Yılmaz, H., Merkez, M., & Unlu, N. (2017). An empirical analysis on the determinants of government-subsidised crop insurance purchase in grape production in Turkey. *Erwerbs-Obstbau*, 59(1), 51-60.
- Yüceer, S. E., & Demiryürek, K. (2020). Factors effecting rural women's entrepreneurship in local markets: The case of Samsun province, Turkey. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 8(2), 301-307.